

show/1060-12

4. Kalashnikova, L. M., Zhernovnykova, O. A. (2016). *Pedahohika vyshchoi shkoly u skhemakh i tablytsiakh*. [Higher school pedagogy in diagrams and tables]. Kharkiv.

5. *Kerivni pryntsyypy z pytan vnutrishnoho peremishchennia*. [Guidelines on Internal Displacement]. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>

6. *Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii vzaiemodii*. [Methodical recommendations on the organization of interaction]. URL: osvitanemirov.com.ua/15-doshkilni-navchalni-zaklad

7. Nahaiev, V. M. (2007). *Metodyka vykladannia u vyshchii shkoli*. [Methods of teaching in high school]. Kyiv.

8. Perepeliuk, I. R. (2018). *Orhanizatsiino-pedahohichni umovy partnerstva doshkilnoho navchalnoho zakladu i simi v Respublitsi Polshcha*. [Organizational and pedagogical conditions of partnership between a preschool educational institution and a family in the Republic of Poland]. Ivano-Frankivsk.

9. Pitsul, K. S. (2016). *Model formuvannia hotovnosti do profesiinoy diialnosti maibutnikh fakhivtsiv z hotelnoi i restoranoi spravy v rezultati profesiinoy pidhotovky*. [Model of formation of readiness for professional activity of future specialists in hotel and restaurant business as a result of professional training]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vducp_2016_1_54

10. Rean, A. A. (2013). *Psykhohohyia lychnosty*. [Personality psychology]. Sankt-Peterburh.

11. Somkina, I. S. (2015). *Sotsialno-pedahohichna robota z simiamy vymushenykh pereselentsiv: stan ta perspektyvy*. [Socio-pedagogical work with the families of IDPs: status and prospects]. Khmelnytsk.

12. Shevchenko, O. A., Khozratkulova, I. A. (2010). *Treninhy profesiinoho stanovlennia molodykh pedahohiv*. [Trainings of professional development of young teachers]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НЕЗАМАЙ Мар'яна Ігорівна – аспірант кафедри теорії та методи дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Наукові інтереси: підготовка фахівців дошкільного профілю, педагогічна взаємодія з дітьми з внутрішньо переміщених сімей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NEZAMAI Mariana Ihorivna – Postgraduate of the Department of Theory and Methods of Preschool and Special Education Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

Circle of scientific interests: training of preschool specialists, pedagogical interaction with children from internally displaced families.

Стаття надійшла до редакції 15.04.2021 р.

УДК 81.367.335

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-196-214-219

ЩУПКО Світлана Олександрівна – викладач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9094-0415>
e-mail: supkonina@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАСОБИ ТА НОВОВВЕДЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ В ДЕВ'ЯТОМУ КЛАСІ

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. На відміну від інших рівнів та аспектів мови, синтаксис безпосередньо задіяний у процесах мислення та комунікації. Він дає можливість показати, засвоїти та відтворити на синтаксичному тлі функціонування одиниць різних рівнів мови.

Сучасні вчені вважають, що найбільший особистісно-розвивальний ефект під час навчання синтаксису мають проблемні ситуації, пізнавальні завдання, завдання творчого характеру, висування гіпотез тощо. Тому сучасна методика вивчення синтаксису в основній школі має орієнтувати вчителя передусім на практичні методи, а саме: метод вправ (аналітичні, конструктивні, реконструктивні, творчі), метод проєктів, ситуаційний метод, метод гри та ін.

Запровадження на уроці рідної мови *ситуаційного* методу сприятиме розв'язанню багатьох актуальних освітніх завдань. В учнів формується аналітичне мислення, вміння самостійно приймати рішення, підвищується активність та ініціативність школярів у навчальному процесі тощо.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними тенденціями в розвитку педагогіки та психології, лінгвістики та лінгводидактики; впровадженням інноваційних технологій навчання; недостатнім рівнем сформованості в учнів теоретичних знань, необхідних умінь і навичок роботи із синтаксичним матеріалом. Це спонукає до пошуку нових ефективних методів навчання синтаксису складного речення.

Аналіз останніх досліджень і

публікацій. Важливе значення для нашого дослідження мають сучасні підходи, методологічні та методичні засади модернізації системи мовної освіти, обґрунтовані в працях М. І. Пентилюк, В. Я. Мельничайка, О. М. Горошкіної, Н. Б. Голуб, С. О. Карамана та ін.

Аналіз досліджень сучасних лінгвістів дає підстави для таких узагальнень: акцент треба робити не стільки на структурі словосполучення чи речення, скільки на суті (значенні) й на тому, що цю суть можна виразити по-різному; важливо показати учням великі можливості синтаксичної синонімії; вчитель повинен все робити для того, щоб діти мали відчуття радості та насолоди від рідної мови.

Т. Ладженська, В. Капінос, А. Купалова впроваджують функціональний підхід, що передбачає вивчення одиниць мови з урахуванням функцій і взаємодії їх у мовленні, а також засвоєння граматичних форм і структур на текстовій основі.

На сучасному етапі змінюються вимоги до навчального процесу. Сучасний вчитель-словесник повинен стимулювати учнів до альтернативних пояснень, припущень, здогадок; створити умови для вільного висловлення позиції учня, припущення у малих групах; створити умови для застосування нових знань тощо.

Мета статті – визначити основні напрями роботи та суть сучасних методів навчання під час вивчення складного речення в основній школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення синтаксису речення займає помітне місце в шкільному курсі української мови. Постійна увага до синтаксичних явищ не випадкова: саме на цьому рівні найбільш виразно виявляється діалектичний зв'язок мови та мислення, взаємозв'язки між одиницями всіх рівнів мовної системи. Всі одиниці нижчих рівнів звуку, морфеми, слова і форми слів – можуть виконувати свою роль у процесі формування та вираження думки, у мовному спілкуванні лише завдяки тому, що вони входять до складу мовних засобів здатних виконувати комунікативні функції, служать для них будівельним матеріалом. Розвинене мовлення учнів, практичне володіння українською мовою невіддільне від засвоєння її синтаксичної будови.

Словоформа є найменшою синтаксичною одиницею. Вона служить для побудови одиниць вищих рівнів: *словосполучення та речення* (простого чи складного). *Речення* є основною синтаксичною одиницею, оскільки виконує комунікативну функцію, є засобом

спілкування.

Складні речення – важливі і непрості для учнів розділ синтаксису, оскільки він вивчає складні синтаксичні конструкції, не притаманні для мовлення учнів. Складним називається речення, до складу якого входить дві чи більше предикативні частини, що являють собою смислову та інтонаційну єдність.

Система моделей (типів) речення перебуває в центрі синтаксичної науки. Однак поняття моделі у сьогоденній лінгвістиці не завжди може задовольнити дослідників. Особливо це стосується моделі складного речення. Г. А. Золотова дає таке визначення моделі: «Модель речення розуміється як мінімально достатнє предикативне поєднання взаємозумовлених компонентів, що утворює комунікативну одиницю з певним типовим значенням. Модель репрезентується живим зразком речення, готовим до вживання, і спостережуваним у вживанні, але взятим у суттєвому (в його предикативному мінімумі) і в типовому, в ряду аналогічних моделей» (5, с. 98).

Мета вивчення синтаксису речення в основній школі полягає в тому, щоб дати уявлення учневі про основні одиниці розділу. Вчителю необхідно сформувати основні синтаксичні поняття, уміння визначати їх граматичне значення (семантичну семантику) і функції в тексті, уміння створювати складні речення різних типів; виробити навички використовувати їх у мовленнєвій практиці, розширювати індивідуальний запас синтаксичних конструкцій в усному та писемному мовленні. Для дитини засвоєння кожного синтаксичного явища (поняття, правила тощо) перетворюється на дослідження. Проговорювання (вербалізація) учнем процесу засвоєння є однією із важливих умов навчальної ситуації: для учнів – перетворення внутрішнього мовлення у зовнішнє, що організовує структуру свідомості відповідно до структури засвоєного поняття; для учителя – можливість контролювати алгоритм здійснюваних учнем дій.

Сучасний стан синтаксичних досліджень характеризується широким розгалуженням напрямів синтаксису. Ніна Голуб в одній із своїх наукових статей виділяє шість напрямів синтаксису:

– *структурно-статистичний* (розглядає синтаксичну будову словосполучень і речень, їхні типи й ознаки, структурні схеми, не пов'язані з контекстом і ситуацією мовлення);

– *комунікативний* (спрямований на динамічний бік мовленнєвих одиниць –

висловлень, на особливості актуального членування їх у конкретних комунікативних ситуаціях на встановлення мовленнєвих варіантів речень, порядок слів та інтонація у складних реченнях тощо);

– *семантичний* (вивчає семантичну природу речень, їх синонімічні перетворення, позиційні схеми тощо);

– *генеративний* (встановлює універсальні правила синтаксичних трансформацій й обмеження на них, виявляє принципи та параметри коригування процесом мовної соціалізації, оперує глибинними синтаксичними структурами);

– *синтаксис тексту* (досліджує правила адаптації та зв'язності речень у контексті й ситуації мовлення, роль синтаксичних одиниць у формуванні концепту тексту, тематичних ліній його, експресивності тощо);

– *стилістичний* (спрямований на вивчення синтаксичних конструкцій у різних стилях мовлення, стилістичні функції членів речення, порядку слів у реченні, варіантність синтаксичних зв'язків між різними членами речення тощо).

Аналіз досліджень сучасних лінгвістів дає підстави для таких узагальнень:

1) потрібно робити акцент не стільки на структурі словосполучення чи речення, скільки на значенні (суті) й на тому, що цю суть можна виразити по-різному;

2) показати великі можливості синтаксичної синонімії, наприклад:

Серце забилося радісно: ми під'їжджали до моря. Серце забилося радісно, адже ми під'їжджали до моря. Щойно ми під'їхали до моря – серце забилося радісно. Ми під'їхали до моря – і серце забилося радістю.

3) вчитель повинен створити такі умови і так зацікавити дітей, щоб вони мали відчуття радості та насолоди від рідної мови.

На сучасному етапі важливою є проблема мотивації. Психологи та лінгвісти розвиток емоційного світу учнів називають важливим дидактичним завданням і радять добирати емоційні комунікативні ситуації, оформляти емоції засобами мови. Вчені вважають, що мова є ключем до вивчення людських емоцій. Мова номінує емоції, описує їх, імітує, класифікує, коментує... Мова слугує передусім для передавання актуальної інформації, для раціонального оброблення здобутих знань. Всі ці процеси не можуть не супроводжуватися відчуттями, бажаннями, переживаннями тощо. Емоційні ситуації, емоційну поведінку людини, засоби та шляхи комунікації емоцій описує художня література. Цим умотивований добір для роботи на уроці високохудожніх текстів.

Кожен урок передбачає навчання, виховання та розвиток. Результатом навчання на кожному уроці треба вважати створений учнями «продукт». «Продуктом» найчастіше буде висловлення, твір, розв'язання проблеми, проект тощо.

Нові підходи до навчання синтаксису в школі висвітлено в книзі М. Пещак «Комунікативний синтаксис». М. Пещак зосереджує увагу на залежності будови основних типів речень від найпоширеніших і найхарактерніших комунікативних ситуацій, на граматичних і семантичних нормативах, якими рекомендовано користуватися і які все чіткіше виділяються в сучасній українській літературній мові. Вимоги до навчального процесу змінюються, актуалізуються такі складники його: активізація процесу пошуку способів розв'язання проблем; стимулювання учнів до альтернативних припущень, пояснень; створення умов для вільного висловлення позиції, припущення в малих групах тощо.

Вчений М. Кларін створює модель творчого пошуку: від бачення й поставлення проблеми – до висування гіпотез, їх перевірки тощо. В цю модель творчого пошуку входять: дослідження, моделювання гри, спільне вироблення позицій під час дискусії, прийняття рішень [7, с. 110–132].

Сучасні лінгводидакти (М. Пентиліук, В. Мельничайко, С. Караман) відзначають такі способи взаємодії вчителя та учнів на уроці української мови:

1) Учитель викладає мовний матеріал – учні слухають (розповідь, пояснення).

2) Вчитель організовує спостереження учнів над фактами, що вивчаються, з подальшим колективним обговоренням його результатів.

3) Під керівництвом вчителя учні самостійно добувають знання з рідної мови за підручником.

4) Шляхом виконання практичних завдань і вправ учні набувають потрібні знання.

Важливо формувати граматичну компетентність учнів (вміння мовця будувати ефективну мовленнєву поведінку; вміння учасників спілкування володіти комунікативними правилами спілкування); вміння виділяти головне, знаходити причинно-наслідкові зв'язки; вміння учнів аргументувати думку; вміння чітко сформулювати мету вивчення нового матеріалу; організація самоконтролю; підбиття підсумків вивчення нового матеріалу. Насамперед необхідно віддати перевагу проблемному підходу до навчання синтаксису; дослідницьким завданням,

завданням, орієнтованим на оперативність та швидкість виконання.

Для якісного вивчення синтаксису складного речення в основній школі найефективнішим з-поміж традиційних методів навчання є метод вправ.

Т. Ладиженська виділяє вправи залежно від співвіднесення дій за готовим і створюваним текстом: вправи аналітичного характеру на основі готового тексту (аналіз тексту, порівняльний аналіз тексту); вправи аналітико-мовленнєвого характеру на основі готового тексту; вправи на трансформацію тексту (створення тексту на основі зразка, створення власного висловлювання).

Власну систему вправ виділяє С. Омельчук. Вчений поділяє вправи на мовленнєві, конструктивні та комунікативні. Мовленнєві вправи направлені на розвиток і вдосконалення мовленнєвих умінь та навичок. Конструктивні вправи (вправи творчого характеру) – це такі вправи, основу яких складає самостійне моделювання, конструювання та реконструювання синтаксичних конструкцій. Комунікативні вправи (ситуативні завдання творчого характеру) є головним засобом здійснення мовного спілкування. Саме ці вправи забезпечують свідоме засвоєння лінгвістичної природи синтаксичної одиниці, вироблення вмій оцінювати роль різних типів речень у формуванні будови, змісту та комунікативної спрямованості тексту.

Професор В. Мельничайко пропонує виділити такі різновиди вправ: слухомовленнєві (завдання сприймаються на слух і виконуються в усній формі), слухово-моторні (письмове виконання операцій над сприйнятим на слух матеріалом), зорово-моторні (письмова робота на матеріалі тексту), зорово-мовленнєві (усні операції на матеріалі сприйнятого зором тексту).

Під час вивчення синтаксису речення Н. Дика виокремлює такі вправи:

– *когнітивно-діяльнісні* (вимагають від учнів сприймання, усвідомлення і фіксування у пам'яті здобутої інформації, групування лінгвістичних понять за вказаними ознаками);

– *репродуктивні* (пов'язані з умінням учнів відтворювати вивчене, виділяти істотну інформацію, добирати лінгвістичні поняття за певними критеріями);

– *продуктивні* (складати конспект і висловлювати свою думку, потребують від учнів творчо застосовувати знання, створювати цікаву мовленнєву ситуацію);

– *оцінно-контрольні* (передбачають розвиток уміння перевіряти правильність визначень лінгвістичних понять, оцінювати

відповіді відповідно до розроблених вимог тощо).

Такі класифікації є дещо умовними. З переліку вправ, запропонованих дослідниками, під час вивчення синтаксису речення доцільно вибирати такі, що забезпечують ефективну роботу із синтаксичним матеріалом. У процесі вивчення синтаксису складного речення виконання вправ повинно носити системний характер, тобто не тільки здійснюватися систематично, а й звертатися до системно зорганізованого матеріалу.

Актуальним на сучасному етапі вивчення синтаксису речення є метод проєктів. Виділяючи проблему, учень конкретизує її суть, визначає, що саме потребує розв'язання, ставить перед собою мету, визначає завдання, складає план роботи і як результат – демонструє готовий проєкт. Проєктом на уроці української мови може бути розроблена програма, інформаційна доповідь, рекомендації, рекламний текст та інші види й жанри, не передбачені навчальною програмою. Навчальні твори, які учні пишуть на уроці, а також перекази мають інший алгоритм і навряд чи можна розглядати їх як проєкти.

Метод проєктів має певну структуру. Суть проєкту – підведення учнів до формування проблеми, так званого ключового питання. За допомогою дослідницької роботи, скерованої вчителем, учні повинні розв'язати поставлену проблему. Ключове питання через свою глобальність, абстрактність може видатись учням недоступним. Тоді виникає потреба в більш конкретних питаннях, які називають тематичними. Тематичні питання вказують шлях до розкриття ключового питання. Часто тематичні питання бувають важкими для розуміння, суперечливими. Таким чином, це підводить учнів до роздумів, пошуку та досліджень. Розробка тематичних питань – складний, базовий етап підготовки вчителя до уроку, запорука активності роботи учнів. Застосовуючи інтерактивні методи навчання, доцільно організовувати роботу над проєктом в групах.

Учні (групи) звітують про результати своєї роботи. Відбувається активне обговорення роботи над проєктом. Учні висловлюють свої думки, твердження, аргументують їх. Суть обговорення полягає у тому, щоб розкрити різні погляди на проблему, і вже справа школярів – зайняти певну позицію згідно з переконаннями, особистісними орієнтаціями. Вчитель спрямовує діяльність учнів, уважно стежить за логікою думок дітей. Важливо створити умови, щоб школярі почувалися невимушено,

говорили те, що дійсно думають, що продиктовано їхніми світоглядними позиціями. У визначений учителем термін школярі доводять до логічного завершення свою дослідницьку роботу.

Останній етап проектування – захист (презентація) учнями проекту. Його можна провести у формі нестандартного уроку або виділити для цього частину уроку.

Практичне застосування методу проєктів на уроках української мови в основній школі показало, що школярі зацікавилися новою технологією. Учні вчаться мислити нестандартно, мають покращення результативності навчання, а також підвищується творчий потенціал кожної дитини. Школярі вчаться застосовувати на практиці отримані знання, виділяти проблеми і визначати шляхи їх вирішення, планувати, прогнозувати, аналізувати, зіставляти, оцінювати, презентувати результати проєктої діяльності та робити висновки.

Для досягнення високої результативності на уроці української мови під час реалізації методу проєктів необхідно враховувати поради сучасних науковців (О. Горошкіної, Н. Голуб, О. Караман, Н. Клименко, І.Вихованця та ін.) щодо дотримання лінгводидактичних вимог. Основні вимоги до використання методу проєктів передбачають: теоретичну та практичну значущість передбачуваних результатів; наявність проблеми чи завдання; самостійну (групову, парну) діяльність учнів; постановку мети проєкту; використання дослідницьких методів; висунення гіпотез, аналіз отриманих даних тощо; захист (презентація проєкту).

Під час вивчення складного речення в дев'ятому класі доцільно проводити творчі проєкти. Пропонуємо тематику творчих робіт (твір-роздум, есе, нарис).

9 клас

1. Моєлюбиме рідне місто.
2. Екологія в рідному місті: стан і перспективи.
3. Яким я хочу бачити своє місто у майбутньому?
4. Весняні пейзажі рідного міста.

Учні повинні створити журі конкурсу, виробити критерії оцінювання, підбити підсумки творчого змагання. Переможців конкурсу нагородити, відібрати кращі рукописні роботи, підготувати на комп'ютері макет, відредагувати та видати збірник учнівських творів. Творчі проєкти дають високу результативність, сприяють виробленню синтаксичних вмій та навичок й удосконалюють розвиток зв'язного мовлення.

Найкращим способом накопичення і засобом для зберігання учнівських проєктів

вважаємо *портфоліо*.

Ніна Голуб вважає, що «сучасні методики повинні передбачати ведення папки мовленнєвого розвитку як аналогу європейського мовного портфеля. Поняття «портфоліо» – не нове в українській дидактиці. Ідея впровадження його належить зарубіжним дослідникам» [3, с. 28].

Так, європейський мовний портфель був розроблений Відділом мовної політики при Раді Європи у Страсбурзі (1998–2000 рр.).

Мовний портфель розглядають як технологію, що дає змогу учневі самостійно фіксувати та оцінювати свої досягнення та досвід. Це інноваційний навчальний засіб, що реалізує нову освітню технологію оцінювання й самооцінювання учнів у процесі вивчення будь-якої мови.

Школярі мають бути свідомі того, що мова – динамічне явище, і жоден підручник чи посібник не встигає фіксувати нововведення і зміни. Учень, котрий хоче бути носієм гарного мовлення, повинен вивчати мову все життя. Власник такої папки може ставити перед собою різні завдання: шліфування синтаксичних вмій та навичок; поповнення знань з української мови; набуття навичок рефлексії; досягнення поставленої мети в житті засобами мови та мовлення та ін. У мовній папці можуть бути такі файли: «Мої відкриття», «Труднощі», «Мої досягнення», «Мої невдачі», «Мої плани», «Моя творчість» (літературні роботи) тощо.

Портфоліо є своєрідним звітом щодо досягнень і захоплень учня. У процесі наповнення портфоліо легко відстежити прогрес у різних сферах його розвитку, оцінити здібності в умінні застосувати набуті знання із синтаксису речення на практиці. Портфоліо дає можливість учневі розвинути здатність самостійного оцінювання своїх досягнень, дає змогу досягти кращих результатів у процесі навчання, підвищує самомотивацію, розвиває навички планування та постановки цілей, допомагає вчителю побачити приховані здібності учня, що необхідно для подальшого їх розвитку.

У доборі методів керуємося висновками вчених (Н. Голуб, О. Горошкіної, О. Караман) про те, що найбільший розвивальний ефект під час навчання синтаксису мають проблемні ситуації, дидактичні ігри, пізнавальні завдання, висунення гіпотез тощо. Сучасна методика має орієнтувати вчителя передусім на практичні методи, а саме: метод проєктів, ситуаційний метод, діалогічні взаємодії, вправи, метод гри та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Важливо, щоб навчання

носило ситуаційний характер, адже таким чином ми маємо можливість занурити навчальний матеріал у штучно створене соціальне середовище, дати змогу учням відчутти корисність знань і вмінь за межами школи. Багато актуальних освітніх завдань, а саме: формування аналітичного мислення, стимулювання активності та ініціативності учнів у навчальному процесі, здатність самостійно приймати рішення, вирішуються завдяки систематичному впровадженню на уроках української мови ситуативного методу. Добираючи ситуації, потрібно враховувати сфери застосування здобутих знань, набутих умінь і навичок. Вчитель повинен звернути увагу на два аспекти: аналіз мовних засобів вираження думки учасниками ситуації та жанровий аналіз. Учні не просто аналізують конкретну ситуацію і шукають шляхи розв'язання проблеми, а водночас відчують роль рідної мови в цьому нелегкому процесі, мають можливість застосувати знання та вміння в конкретних життєвих обставинах.

Сучасний процес навчання синтаксису речення в основній школі має бути комунікативно спрямованим. Таким його роблять умотивованість навчального спілкування, мовленнєво-мисленнєва активність, особистий інтерес учнів до того, що вивчається, проблемність, високий рівень новизни, ситуативність навчання тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Біляєв О. М. Методика мови як наука. О. М. Біляєв. Дивослово. 2002. №11. С. 20–24.
2. Бойчук Т. Тестові завдання із синтаксису та пунктуації складного речення. Т. В. Бойчук. Вивчаємо укр. мову та літературу: науково-методичний журнал. Харків, 2011. №25. С. 26–35.
3. Голуб Н. Б., Л. В. Галаєвська. Навчання синтаксису на уроках укр. мови у 8-9 класах. К. : «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
4. Дороз В. Ф. Методика викладання укр. мови у вищій школі: навчальний посібник. В. Ф. Дороз. К. : Центр учбової літератури, 2008. 176 с.
5. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. М. : Наука, 1982. 368 с.
6. Караман С. О. Методика навчання укр. мови в гімназії. С. О. Караман. К. : Ленвіт, 2000. 272 с.
7. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном опыте. М. В. Кларин. М. : Народное образование, 1989. 225 с.
8. Кратасюк Л. Интерактивные методы навчання: лінгводидактичні засади. Л. Кратасюк. Дивослово.

2004. №10. С. 2–11.

9. Медушевський А. П. Методичні розробки з граматики укр. мови: Синтаксис простого речення. К. : Рад. Шк. 1983. 164 с.

10. Плиско К. М. Синтаксис укр. мови. К. М. Плиско. Х. : Основа, 1998. 149 с.

REFERENCES

1. Biliaiev, O. M. (2002). *Metodyka movy yak nauka*. [Methodology of language as a science].
2. Boichuk, T. (2011). *Testovi zavdannia iz syntaksysu ta punktuatsii skladnoho rechennia*. [Test tasks on syntax and punctuation of a complex sentence]. Kharkiv.
3. Holub, N. B., L. V. (2018). *Halaievskia. Navchannia syntaksysu na urokakh ukr. movy u 8-9 klasakh*. [Teaching syntax in Ukrainian lessons. languages in grades 8-9]. Kiev.
4. Doroz, V. F. (2008). *Metodyka vykladannia ukr. movy u vyshchii shkoli*. [Methods of teaching Ukrainian. languages in high school]. Kiev.
5. Zolotova, H. A. (1982). *Kommunikativnye aspekty russkoho syntaksysa*. [Communicative aspects of Russian syntax]. Moscow.
6. Karaman, S. O. (2000). *Metodyka navchannia ukr. movy v himnazii* [Methods of teaching Ukrainian. languages in the gymnasium]. Kiev.
7. Klaryn, M. V. (1989). *Pedahohycheskaia tekhnolohyia v uchebno opite*. [Pedagogical technology in educational experience].
8. Kratasiuk, L. (2004). *Interaktyvni metody navchannia: lnhvodydaktychni zasady*. [Interactive teaching methods: linguodidactic principles].
9. Medushevskiy, A. P. (1983). *Metodychni rozrobky z hramatyky ukr. movy: Syntaksys prostoho rechennia*. [Medushevsky AP Methodical developments in Ukrainian grammar. languages: Syntax of a simple sentence]. Kiev.
10. Plysko, K. M. (1998). *Syntaksys ukr. movy*. [Syntax ukr. languages]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЩУПКО Світлана Олександрівна – викладач кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Західноукраїнського національного університету.

Наукові інтереси: інноваційні навчальні засоби та нововведення.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHCPUPKO Svitlana Oleksandrivna – Lecturer of West Ukrainian National University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Information and Socio-Cultural Activities. Ternopil.

Circle of scientific interests: innovative teaching aids and innovations.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2021 р.